Кундєєва Г.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії і політології

Національний університет харчових технологій
пр. Бажана 28а, кв.124, Київ, 02140
g_a_k@ukr.net

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЯК УМОВА ВИХОДУ З ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В умовах сучасної економічної кризи гостро постає питання щодо вибору найбільш ефективних напрямків розвитку підприємств, які б забеспечили зміцнення їх позицій як на вітчизняних, так і на закордонних ринках. Тобто на сьогоднішній день будь-яке підприємство самостійно визначає стратегию інноваційного розвитку: або сконцентруватися на безперервному удосконаленні (стратегія «кайзен»), або обрати методологію радикального прориву (стратегія «кайріо») для зміцнення власної конкурентоспроможності.

В найбільш загальному вигляді вибору стратегії інноваційного розвитку передує діагностика його інноваційної активності. Так для більшості підприємств харчової промисловості основні проблеми, що пов'язані з розробкою і впровадженням нових технологій і продуктів можна сгрупувати наступним чином. Перша – відсутність грошових коштів, яка ще більше посилилася у зв’язку з економічною кризою. Якщо у 2007 р. підприємства харчової промисловості здійснували фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів – 78,3%, за рахунок кредитів – 20,2%, а за рахунок іноземних інвесторів – 0,3%, то у 2009 р. за рахунок власних коштів – 93,7% а з за рахунок кредитів – 6,3%.

Друга проблема недостатньої інноваційної активності харчових підприємств – це нестача кваліфікованих кадрів, здібних до розробки нових якісних продуктів і технологій. Випускники вузів мають глибокі теоретичні знання, але не мають достатньої компетенції у питаннях передових досягнень та розробок і тому вони не готові до практичної інноваційної діяльності. По-перше, це пояснюється тим, що підприємства, які мають високу частку інновацій, не бажають розкривати сутність інноваційних рішень. По-друге, вузи, що знаходяться в умовах недостатнього фінансування, не можуть придбати сучасне дороге устаткування, яке необхідне для якісної практичної підготовки студентів.

Третя проблема – проблема зношення основних фондів. Коєфіцієнт зношення основних засобів формується в залежності від цілої нізки чинників: фізічний, моральний знос основного капіталу; виведення основних фондів з експлуатації; індексаціїї основних засобів тощо. Слід зазначити, що для різних видів економічної діяльності значення коефіцієнту зношенності суттєво різняться, для виробництва рафінованої олії воно складає меньш ніж 30% у той час як для виробництва нерафінованої олії воно складає майже 70%.

Четвертою проблемою інноваційної діяльності є труднощі з виходом на ринок і збутом нової продукції. Пов'язано це з тим, що торгові мережі стають майже монопольними господарями продовольчого ринку і основними каналами збуту харчових товарів. Використовуючи своє монопольне положення, мережі всіма силами прагнуть повністю контролювати постачальників.

Пятою причиною, що гальмує інноваційну діяльність підприємств харчової промисловості є відсутність сировини потрібної якості. Ця проблема обумовлена існуванням певних труднощів у агропромисловому комплексі, для вирішення яких необхідне втручання держави.

Шоста проблема – проблема низкої купівельної спроможності населення країни. За данними Держкомстату частка витрат на продукти харчування для пересичного українця становить майже 0,58 особистого доходу. За міжнародними стандартами цій показник визначає стан бідності населення країни.

Виходячи з проведеного аналізу проблем, що стримують інноваційну діяльнівсть підприємств можна стверджувати, що на сьогодні найбільш можливим варіантом інноваційного розвитку є варіант поступового, безперервного удосконалення. Впровадження стратегії «кайзен» на підприємстві – тривалий і трудомісткий процес, який потребує орієнтації на споживача, формування робочих груп, управління проектами за допомогою міжфункціональних команд, стимулювання процесів взаємної підтримки, розвиток самодисципліни, інформування кожного співробітника, створення умов творчої праці для кожного працівника. І якщо впровадження вище зазначених принципів залежить тільки від менеджменту підприємства, то для вирішення основних проблем, що гальмують інноваційну діяльність підприємств харчової промисловості необхідні заходи з боку держави.

Так вирішенню першої проблеми могло б сприяти надання субсидій інноваційним підприємствам, зниження ставок оподаткування та коректування митно-тарифної системи. Вирішення другої проблеми вимагає не тільки грошових і матеріальних ресурсів, але і часу. Ситуація може змінитися в іншій бік, якщо створити міцний двосторонній зв'язок вузів і підприємств. Підвищення інноваційної активності підприємств харчової промисловості залежить від виробництва вітчизняного сучасного харчового обладнання, без якого неможливі ні випуск нових видів продукції, ні застосування нових технологій. На сьогоднішній день харчове машинобудування в Україні майже не існує і для його відновлення необхідні дії з боку уряду, які б сприяли переходу на інноваційний шлях розвитку (підтримка власних досліджень та розробок у вітчизняному машинобудуванні). Четверту проблему може вирішити, наприклад, створення спеціальних магазинів якісної інноваційної харчової продукції. Для розвязання пятої проблеми необхідна гармонізація національних стандартів і технічних умов до европейских вимог, упровадження міжнародних стандартів на системи управління якістю і навколишним середовищем. Для підвищення добробуту більшості населення країни необхідними є відміна єдиної ставки прибуткового податку, яка зрівняла у податковому навантаженні і заможного і бідного, і перехід до прогресивне

оподатковування. Також актуальною для вирішення шостої проблеми є «інвентаризація» існуючих одержувачів соціальних пільг. Система соціальної допомоги має бути більш адресною і обов’язково пов’язаною з перевіркою ступеню нужденності.